

А.О. Шамаріна

Київський університет імені Бориса Грінченка

ВНЕСОК КОРЕЙСЬКИХ МАС-МЕДІА У РОЗБУДОВУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ КРАЇНИ

Останнім часом «Країна ранкової свіжості» демонструє незаперечні економічні здобутки, посівши провідні позиції в автомобілебудівній промисловості, високоточних технологіях та інших сферах виробництва в масштабах усієї планети. Разом з тим в Південній Кореї успішно триває процес розбудови демократичних інститутів, що є запорукою незворотності прогресивних перетворень в країні. Ефективним інструментом просування країни шляхом демократії є розвиток мас-медійної сфери в Кореї. Ця обставина й обумовила зацікавлення дослідників проблемами функціонування корейської періодики з боку сучасних як українських, так і російських дослідників.

Перші кроки з узагальнення інформації про ЗМІ країни були вжиті корейськими науковцями у 1990-х рр. – на початку ХХІ ст., коли за підтримки уряду Кореї були опубліковані кілька довідково-інформаційних видань російською та українською мовами, в яких містилась загальна інформація про історію та сучасний стан національних мас-медіа¹. Наукова розробка цієї проблеми була започаткована розвідками І.Срібняка на шпальтах українських академічних видань², продовжена ще кількома публікаціями³, нарешті у 2011 р. основні тенденції розвитку преси Південної Кореї були висвітлені на сторінках навчального посібника, виданого під титлом НДЦ орієнталістики імені Омеляна Пріцака Національного університету «Києво-Могилянська академія»⁴. У наступному році до вивчення цієї теми звернулись і російські дослідники⁵.

* * *

Після свого виникнення у 1948 р. Республіка Корея переживала непрості часи, бо розбудова її державно-політичних інститутів відбувалась на тлі глобального протистояння двох діаметрально протилежних політичних систем, які уособлювали дві найбільші на той час світові потуги –

¹ Корея. Справочник. – Сеул: Корейская служба информации для зарубежных стран, 1993. – С.589-598; Корея: цифры и факты. – Сеул, 1993. – С.115-125; Республіка Корея. Цифри і факти. Корейська служба інформації Державного інформаційного агентства, 2001. – С. 20, 207-208.

² Срібняк І.В. Періодика країн Далекого Сходу: становлення, особливості розвитку, сучасний стан (XVIII – початок ХХІ ст.) // Українська орієнталістика: Збірник наукових праць викладачів та студентів Інституту східних мов Київського національного лінгвістичного університету і Національного університету «Києво-Могилянська Академія» / Гол. ред. І.В.Срібняк. – К., 2007-2008. – Вип.2-3. – С.160-175; його ж. Становлення і розвиток періодики в Кореї (кінець ХІХ – 90-е гг. ХХ ст.) // Мугунхва: периодическое издание Корейского культурного центра. – К., 2009. – № 7 (март-май). – С.25-30.

³ Срібняк І.В., Товкач Є.А. Корейські ЗМІ у ХХ ст. (загальна характеристика). – К.: Науково-дослідний центр орієнталістики імені Омеляна Пріцака НаУКМА, 2009. – 12 с.; Товкач Є.А. Періодика Південної Кореї (друга половина ХХ ст.) // Українська орієнталістика: Збірник наук. праць викл. та студ. НаУКМА і КНЛУ до 90-річчя проф. Омеляна Йосиповича Пріцака / Гол. ред. І.В.Срібняк. – К., 2009-2010. – Вип.4-5. – С.198-199.

⁴ Срібняк І.В., Палієнко М.Г. Зарубіжні мас-медіа: виникнення, особливості функціонування, основні тенденції розвитку (XVII-XX ст.). – К.: Науково-дослідний центр орієнталістики імені Омеляна Пріцака НаУКМА. – 2011. – 152 с.

⁵ Див. зокрема: Чо Хюнен. Основные этапы развития системы печатных СМИ Республики Корея // Медиаскоп: электронный научный журнал Факультета журналистики МГУ им. М.В.Ломоносова. – Москва, 2012. – Вып.2. (режим доступа: mediascope.ru/node/1036).

СРСР і США. В таких умовах американська окупаційна адміністрація, яка здійснювала тимчасове управління Кореєю, вдалась до обмежувальних заходів щодо низки корейських газет виразно лівого спрямування, які видавалися місцевими комуністами за допомогою Кремля. Намагаючись взяти під контроль їхню діяльність, яка потенційно загрожувала внутрішній безпеці та єдності країни, американська військова адміністрація запровадила т.зв. «Наказ № 88», згідно з яким усі періодичні видання мали пройти перереєстрацію для отримання ліцензії. Наслідком цього заходу американців стало закриття практично всіх газет, редакції яких сповідували ліворадикальні погляди.

Початок корейської війни (1950 р.) призвів до додаткових обмежень у функціонуванні національної преси, що пояснювалось не тільки цензурними вимогами воєнного часу, але й швидкими змінами ситуації на фронті. Але навіть це не перешкодило заснуванню у листопаді того ж року англомовної газети «Кореа таймс», видання якої було ініційоване директором Корейського бюро громадської інформації Хелен Кім. У 1953 р. головним редактором цієї газети став Чан Гі Єну – в подальшому відомий журналіст, засновник газети «Хангук ільбо» та цілої низки тематичних видань. У серпні того ж року в Кореї розпочалося видання ще одного англомовного часопису – «Корейська республіка», що мав статус офіційного видання уряду цієї країни⁶. Слід додати, що у 1965 р. газета отримала нову назву – «Кореа геральд», залишаючись офіційним виданням уряду⁷.

Попри те, що після закінчення війни Корея була поділена на дві частини (Республіка Корея і Корейська Народно-Демократична Республіка) зі своїми власними урядами, медійна сфера Південної Кореї постійно розвивалася. Практично поза конкуренцією (порівняно з іншими ЗМІ) в цей час перебувало радіомовлення, яке до середини 50-х рр. представляла єдина радіостанція «Корейська радіомовна система». Вона була збудована ще у 1927 р. японською владою, в 1945 р. перейшла під контроль американської військової адміністрації в Кореї, з 1948 р. була передана у підпорядкування уряду Республіки Корея⁸.

У 1954 р. трансляцію своїх програм розпочала «Християнська радіомовна система» (CBS), заснована завдяки пожертвам місцевих християн, а також внескам деяких християнських конфесій. За два роки ще один християнський осередок – місія Євангелічного союзу – заснувала Далекосхідну радіомовну компанію в Інчоні, яка транслювала свої передачі корейською, англійською, китайською і російською мовами по 100 год. на тиждень. У першій половині 50-х рр. в Кореї були створені й дві спеціальні системи радіотрансляції: радіостанція армії Республіки Корея і Корейська радіотрансляційна мережа збройних сил США, інформаційний продукт яких призначався військовикам двох армій⁹.

Тривав у Південній Кореї й розвиток телевізійного сегменту мас-медіа – вже в 1956 р. у Сеулі була заснована приватна комерційна телекомпанія, яка започаткувала телевізійне мовлення в Кореї. Після пожежі (1959 р.), яка знищила практично все її устаткування та призвела до самоліквідації цієї компанії, уряд Південної Кореї збагнув необхідність розвитку національного телебачення та заснував у 1961 р. першу повномасштабну телевізійну службу KBS-TV (Коріян Бродкастінг Систем, ТВ), хоч тоді в Кореї нараховувалось лише 25 тис. телевізорів¹⁰.

Падіння уряду Лі Син Мана та встановлення Другої республіки, що сталось внаслідок студентського повстання 1960 р., зумовило лібералізацію медійного законодавства та скасування дії положень «Наказу № 88». Завдяки цьому виникла ціла низка нових періодичних видань, а крім того, деякі корейські газети почали інвестувати значні кошти у сферу радіомовлення, вдавшись до заснування комерційних радіостанцій як своїх дочірніх підприємств. Проте період лібералізації виявився нетривалим, бо після військового перевороту, здійсненого генералом Пак Чжон Хі, національні мас-медіа знову були поставлені під суворий державний контроль. Ситуація не змінилась і після часткового виведення американських військ (1970-1971 рр.), преса продовжувала жорстко цензуруватись.

Після вбивства Пак Чжон Хі у жовтні 1979 р. відбулося злиття кількох газет, телерадіомовних компаній та інформаційних агенцій, що забезпечило офіційному Сеулу додаткові можливості для адміністрування на медійному ринку країни. Суворі обмежені продовжували діяти в Кореї протягом всієї першої половини 1980-х рр. і лише після обрання президентом країни Ро Тхе У та встановлення

⁶ www.ruskorinfo.ru/wiki/gazety.

⁷ Нині вона є звичайним приватним виданням (свій статус газета втратила у 1978 р. після того, як перейшла у власність до Корейській торговельній асоціації) – *авт.*

⁸ Срібняк І.В. Становление и развитие периодики в Корее... - С.27.

⁹ Корея. Справочник... - С.595.

¹⁰ Там само. - С.597.

Шостої республіки свобода друку стала в Кореї реальністю, і національні мас-медіа отримали всі можливості для поступального розвитку¹¹.

Після проголошення демократичного курсу розвитку країни у 1987 р. визначальний вплив на розвиток демократичних процесів в Кореї справляли шість центральних столичних газет, які розповсюджувалися на території всієї країни великими накладами. На перших своїх сторінках вони розміщували новини внутрішнього життя країни, а також публікували статті аналітичного характеру про вузлові проблеми міжнародної політики (останні, за деяким свідченнями, займають близько 50% усієї газетної площі). Була представлена в газетах і колонка редактора, кримінальний розділ, відділ пригод і сенсацій; на двох-чотирьох сторінках висвітлювались події культурного життя, ще стільки ж (або й більше) відводилось для спортивних новин.

Реформування національного видавничого ринку призвело до значного збільшення кількості регіональних газет (до 50 назв). З економічної точки зору їх особливістю є дотаційність, бо ці газети внаслідок своїх невеликих накладів та обмеженою кількістю смуг не є економічно прибутковими підприємствами. Однак останнім часом стан регіональної корейської преси поступово поліпшується. Має місце як збільшення їх кількості та обсягу, посилюється конкуренція між різними виданнями. Сьогодні середній обсяг становить від 16 до 24 смуги, що обумовлюється збільшенням потреби читачької аудиторії в різних видах інформації, а також її зацікавленістю в отриманні спеціалізованих знань. Проте цим газетам тяжко конкурувати зі столичними виданнями як з огляду на різницю тиражів (у Сеулі вони кількарразово більші), так за кількістю кваліфікованих журналістів, що працюють в їх редакціях¹².

Ще одна характерна особливість розвитку системи національної преси після 1987 р. – поява міні-локальних газет в провінціях та містах країни. Зазвичай вони видаються раз на тиждень на вихідні. Ці видання намагаються заповнити «інформаційні лакуни», іншими словами – висвітлити ті події, які випали з поля зору щоденних видань. За підрахунками Інституту корейських ЗМІ нині і Кореї нараховується понад 300 міні-локальних газет, що свідчить про високі темпи їх розвитку і це при тому, що лише деякі з них (18%) є прибутковими підприємствами¹³.

На початку 1990-х рр. виникло кілька нових телекорпорацій, зокрема, приватна телевізійна SBS та державна освітня телерадіомовна компанія EBS (обидві у 1990 р.). Ця компанія здійснювала трансляцію освітніх програм, адресованих учням і студентам, а також передач культурологічного змісту та документальних фільмів. Наступного року в Кореї розпочало повномасштабне мовлення кабельне телебачення, яке вже за кілька років значно збільшило свою глядацьку аудиторію. Поясненням цьому може, зокрема, слугувати й той факт, що починаючи з 1995 р. на орбіту Землі було виведено три корейські супутники зв'язку, завдяки чому країна забезпечила собі трансляцію 168 супутникових каналів. Нині в Кореї діє понад 40 телестанцій (половина з них є комерційними підприємствами), які успішно задовольняють смаки корейців різних соціальних верств та вікових категорій¹⁴.

Отже, корейські радіо- та телевізійні мас-медіа пройшли вже мають доволі тривалий досвід функціонування в різних політичних умовах. Нині вони розвивається у відповідності до загальних тенденцій в інформаційному просторі планети, а корейські журналісти докладають усіх зусиль для розбудови демократичних інститутів своєї країни. Прикметною особливістю корейської преси є популярність місцевих (регіональних) видань. У кожній провінції Кореї видається одна чи навіть кілька щоденних газет місцевого значення, які відіграють у Кореї важливу роль як джерело інформації та засіб формування громадської думки.

¹¹ Товкач Є.А. Вказ. праця. – С.198.

¹² Чо Хюнен. Вказ. праця.

¹³ Там само.

¹⁴ Срібняк І.В., Палієнко М.Г. Зарубіжні мас-медіа... - С.112.